

УДК 378.22

КВЯТКІВСЬКА Я. А.,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, м. Київ, Україна

МЕТОДИКА І ТЕХНОЛОГІЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАГІСТРАТУРИ

Актуальність проблеми. Після отримання державного суверенітету Україна стала на шлях відновлення усіх ланок життя. Демократичні зміни мали значний вплив і на сферу освіти. У зв'язку з децентралізацією навчальної системи виникла необхідність у створенні чіткої державної системи контролю за якістю підготовки фахівців.

Гострою проблемою сьогодні є також визнання національних сертифікатів, які були б співвідносними і відповідали світовим стандартам. Однією з причин ускладнень у визначенні аналогів освітніх документів є недосконалість системи контролю та оцінювання у вищих навчальних закладах України. Контроль та оцінювання залишилися суб'єктивними, методи їх реалізації - застарілими. Отже, виникає необхідність впровадження системи контролю за якістю знань студентів максимальної об'єктивності та можливості вимірювання оцінки за допомогою якісних та кількісних показників. Впровадження сучасних методів контролю та оцінки у практику навчання в українських навчальних закладах забезпечило б дотримання вимог, що висуваються до контролю, - об'єктивність, надійність, вимірюваність, цілеспрямованість, систематичність тощо, - і дозволило б зробити навчання ефективним та наблизити його до світових стандартів.

В галузі вивчення різних методів контролю досягнуто значних результатів. Аналіз спеціальної літератури показує, що в методиці навчання робилося багато спроб щодо вирішення проблеми організації контролю і оцінки знань студентів. Так, вченими були визначені зміст і завдання контролю, зокрема тестового, його функції в процесі навчання: створена класифікація контрольних завдань, сформульовані основні вимоги до розробки контрольних завдань, самої процедури адміністрування контролю; проаналізовані та описані особливості організації контролю різних видів мовленнєвої діяльності.

Незважаючи на те, що в педагогіці і методиці проведено багато досліджень з проблеми контролю оцінки та оцінки знань, умінь та навичок учнів, проблема організації контролю у вищій школі залишається актуальною. Це зумовило загальну спрямованість нашого дослідження.

Сучасна державна політика щодо забезпечення якості освіти в Україні передбачає вирішення цілого комплексу проблем, що стоять перед навчальними закладами, основами з яких : загальні проблеми кваліметрії людини і освіти, якість освіти та її оцінка на сучасному етапі в загальноосвітньому, європейському та вітчизняному контекстах, моніторинги оцінних засобів для підсумкової та поетапної атестації й самооцінки якості підготовки тих, хто навчається в освітніх установах. Шлях до створення системи оцінки якості їх підготовки більшість дослідників вбачають у розробці теорії наукової організації педагогічного контролю й використань можливостей контрольних-вимірювальних матеріалів, у тому числі і педагогічних тестових матеріалів розроблених на основі методів теорії моделювання і параметризації педагогічних тестів - теорії IRT.

Розробка нових моделей контролю якості освіти (систем діагностичного, поточного і підсумкового контролю) для оцінки ефективності освітнього процесу й

моніторингу стану системи освіти, включаючи експертизу педагогічної діяльності й діагностику розвитку особистості в системі освіти, є пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних досліджень вищої освіти України.

У педагогічній теорії і практиці з'являються різноманітні підходи до оцінки якості підготовки тих, хто навчається (абітурієнтів, студентів, слухачів та інших), в навчально-виховний процес освітніх установ упроваджуються нові педагогічні технології контролю знань, що спираються на сучасні інформаційні й телекомунікаційні можливості, а також методики контролю знань на тестовій основі, зокрема єдиний державний іспит та інші педагогічні інновації.

Дослідники відзначають, що система педагогічної діагностики, включена в структуру навчально-виховного процесу, у даний час знаходиться в стадії модернізації. Для здійснення процедур педагогічної діагностики необхідний комплекс педагогічних контрольних матеріалів, розроблених на науковій основі які відповідають характеристикам об'єктивності, надійності й валідності. Створення науково обґрунтованих методів вимірювання якості знань представляє певні труднощі, пов'язані з розробкою методичного забезпечення процедур діагностики, обґрунтування критеріїв оцінювання, створення стандартних процедур діагностики, розробкою вимірювальних шкал для оцінки якості підготовки тих, хто навчається.

Метою дослідження є: обґрунтування педагогічних умов успішного запровадження сучасних методів контролю якості знань студентів у вищому педагогічному навчальному закладі.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання:**

1) проаналізувати стан досліджуваної проблеми у науково-педагогічній літературі;

2) розкрити сутність системи контролю якості знань студентів;

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці видатних вітчизняних і зарубіжних вчених в системі праці: Ю. Бабанського. Освітніх тенденціях взаємодії загальнолюдських і національних цінностей у навчальному закладі: культуро-відповідного педагогічного контролю в різних освітніх установах.

Діагностика знань - предмет досліджень ряду вітчизняних і зарубіжних учених: В. Аванесова, В. Безпалька, В. Майєра, Л. В. Макарової, В. І. Міхеєва, А. Анастезі, К. Інгенкампа, Б. Блума, Р. Раша, а також дисертаційних досліджень (І. Олександров, О. Єфремов, Л. Колясникова, О. Любімова, М. Мінін та ін.)

Проблемою рейтингового контролю займалися багато вітчизняних і зарубіжних дослідників. Серед них: П. Андерсен, В. Беспалько, Д. Бригс, Р. Гарньє, В. Карпов, І. Кругліков, А. Молібог, В. Монахов, О. Окоєлов, Є. Попов, Л. Романішина, В. Сосонко, М. Сукнов, Ю. Татур, А. Цахоева, М. Яковлева та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Вирішення проблеми підвищення якості освіти на сучасному етапі передбачає значне поліпшення контролю навчальної роботи учнів як важливого засобу управління процесом навчання.

Необхідність контролю навчальної роботи й оцінки знань має об'єктивний характер. Тут діє закономірний зв'язок у ланцюгу: мета навчання - процес - результат - наступна мета. Але для того, щоб педагогічно грамотно визначити мету, необхідно точно знати, що вже досягнуто в результаті навчання. Педагогічний контроль - це система перевірки результатів навчання, розвитку і виховання студентів.

Принцип тематичності контролю забезпечується під час перевірки знань, основних понять кожної теми, які мають бути глибше засвоєні студентами. Студент

засвоює не безперервним потоком, а визначеними дозами, які повинні бути ним осмислені після активного сприйняття, а потім систематизовані у його пам'яті. Якість запам'ятовування залежить від визначеної кількості повторення засвоєного матеріалу та його практичного застосовування. Тільки після цих психологічних дій студента можна, перевібивши якість розуміння і запам'ятовування, переходити до вивчення наступної частини.

Перевірка допомагає вчителю визначити, як розвинути пам'ять, мислення учнів, як кожен з них володіє усним мовленням, що саме засвоює легше, а що важче. Вона складає органічну частину результатів навчальних досягнень учнів та є засобом організації процесу засвоєння[1].

Залежно від того, в який момент здійснюється перевірка, В. О. Онищук визначає такі основні функції перевірки: навчально-коригуючу, контрольню-загальнюючу. Перевірку, яка забезпечує контрольню-стимулюючу функцію, автор називає тематичним оцінюванням знань. У результаті цього ототожнюються два різні поняття "перевірка" і "результати навчання". Дослідження показує, що доцільновиділити наступні функції контролю: діагностичну, навчальну, виховну, розвиваючу, стимулюючу.

Контролююча функція передбачає встановлення рівня навчальних досягнень окремих студентів і групи в цілому; вона дає викладачеві змогу судити про якість засвоєння теми, своєчасно планувати, коригуючи роботу й методику вивчення наступного матеріалу.

Стимулююча функція впливає на вольову сферу через переживання успіху чи невдачі. Систематичний підхід до аналізу і досліджень контролю за оцінюванням результатів навчальних досягнень студентів дозволив визначити взаємозв'язок функцій управлінського циклу: планування, регулювання (своєчасність) і координація, контроль, оцінка і стимулювання. Оцінка і стимулювання тісно взаємопов'язані і складають управлінський цикл. У цьому циклі планування є вихідною функцією. Тому, дуже важливо визначити об'єкти контролю організаційної діяльності, які саме і обумовлюють навчальний процес[3].

Розвиток пізнавальних здібностей студентів, здобуття ними знань, умінь і навичок, використання їх на практиці залежить від оптимального застосування методів навчання, що зумовлено, передусім, цілями (специфікою) змісту навчання, віковими особливостями студентів.

У дидактиці існує багато різноманітних підходів до виявлення сутності методів навчання, їх визначень, структури, що породжує проблему їх класифікації. значний внесок у розвиток теорії методів навчання зробили Є. Голант, М. Данилов, Б. Єсіпов, М. Скаткін, М. Лернер, А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Паламарчук та ін.

У дидактичній теорії не існує єдиної універсальної класифікації методів навчання через складну природу цього феномену, його багатфункціональність. Для оцінювання і вибору методів навчання необхідно використовувати різні класифікації на основі укрупнення та об'єднання методів у великі групи за визначеними критеріями. Найбільшого поширення набули класифікації на основі діяльнісного підходу.

Контроль має такі функції: освітня (сприяння поглибленню, розширенню, удосконаленню знань учнів, уточненню і систематизації навчального матеріалу з предмета); діагностично-коригуюча (виявлення знань, умінь і навичок, ускладнень, недоліків, неуспішності; забезпечення зворотного зв'язку в різновидах: "студент - викладач" і "студент - студент"); контролююча (визначення рівня знань, умінь і навичок студентів, підготовленості до засвоєння нового матеріалу, виставлення оцінок); виховна (спрямована на покращення особистої дисципліни, розвиток волі,

характеру, навичок систематичної самостійної праці тощо); розвивальна (сприяння розвитку психічних процесів особистості - пам'яті, уваги, мислення, інтересів, пізнавальної активності, мовленнєвої культури); стимулюючо-мотиваційна (стимулювання студентів до покращення навчальної діяльності, розвитку особистої відповідальності, формування мотивів навчання); прогностично-методична (стосується як викладача, який отримує досить точні дані для оцінки своєї праці, результатів запровадження своєї методики викладання, шляхів подальшого вдосконалення навчання, так і студентів, оскільки допомагає їм прогнозувати свою навчальну та наукову роботу)[4].

Принципи організації контролю та оцінки знань студентів визначаються метою навчально-виховного процесу, а також об'єктивними закономірностями педагогічного процесу в них.

Основні принципи перевірки навчальної роботи та оцінки знань студентів:

- індивідуального характеру перевірки й оцінки знань учнів (передбачає індивідуальну роботу викладача з кожним студентом, врахування його індивідуальних особливостей);

- систематичності та системної перевірки й оцінки знань (здійснення контролю протягом усього періоду навчання);

- тематичності (стосується усіх ланок перевірки і передбачає оцінку навчальної діяльності з кожної теми);

- диференційованої оцінки успішності навчання (передбачає здійснення оцінки успішності на основі різнорівневого підходу);

- єдності вимог викладачів до студентів (передбачає врахування викладачами діючих загальнодержавних стандартів);

- об'єктивності (систематичний аналіз результатів контролю і показників успішності за єдиними критеріями з метою своєчасного здійснення заходів для поліпшення організації і змісту навчально-виховного процесу, підвищення ефективності і якості уроків);

- гласності (доведення результатів контролю до відома викладачів) [5].

Викладені принципи як регулятори контролю навчальної роботи й оцінки знань визначають конкретні види, форми її організації, критерії та норми оцінювання. Контроль включає в себе різні види перевірки знань, умінь і навичок.

Висновки. Було проаналізовано стан досліджуваної проблеми у науково-педагогічній літературі:

- проблему якості освіти й управління досліджували вчені-педагоги: С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Байденко, Г. Ковальова, В. Ледньов, І. Лернер, В. Полонський, Н. Селезньова, А. Субетто, О. Чиж та інші.

- діагностика знань стала предметом дослідження ряду вітчизняних і зарубіжних учених, таких як: В. Аванесова, В. Безпалька, В. Майєра, Л. В. Макарової, В. І. Міхеєва, А. Анастезі, Б. Блума.

- про роль і сутність контролю знань учнів говориться в багатьох педагогічних працях. Ідеї контролю висвітлені в працях Я. А. Коменського, А. В. Дістервега, Н. І. Пирогова, К. Д. Ушинського та інших.

Розкрито сутність системи контролю якості знань студентів:

- система аналізу й оцінки знань, умінь та навичок студентів передбачає виконання таких основних функцій: навчальної, стимулюючої, виховної, діагностичної.

- процес аналізу й оцінки навчальної діяльності студентів має спиратися на вимоги принципів систематичності, об'єктивності, диференційованості й

урахування їх індивідуальних особливостей, гласності, єдності вимог, доброзичливості.

- контроль знань є одним із головних аспектів наукової діяльності, адже напряду впливає на якість знань студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А.М. Загальні методи навчання. / А.М. Алексюк - К., 1981.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студ., аспір. та молодих викладачів навч. закладів / А.М. Алексюк. - К. : Либідь, 1998.
3. Андрощук А.О. Рейтингоа технологія оцінки знань в навчально-виховному закладі / А.О. Андрощук // Педагогіка і психологія. К.: - 1996. - №3.
4. Аузіна А.О. Система комплексної діагностики знань студента / А.О. Аузіна, Г.Г. Голуб, А.М. Возна. - Львів : Лювів. Банків ін-т НБУ, 2002.
5. Близнюк С.Л. Роль оцінки в удосконаленні знань, умінь і навичок учнів / Близнюк С.Л. // Київ: т-во "Знання". - 1983.

Квятківська Я.А. Методика і технологія контролю якості знань студентів педагогічної магістратури

Анотація. У статті розкрито сутність системи контролю якості знань студентів; обґрунтовано педагогічні умови успішного запровадження сучасних методів контролю якості знань студентів у вищому педагогічному навчальному закладі.

Ключові слова: метод, технологія, контроль, методи контролю.

Квятковская Я. А. Методика и технология контроля и качества знаний студентов педагогической магистратуры

Аннотация. В статье раскрыта сущность системы контроля знаний студентов; обоснованы педагогические условия успешного внедрения современных методов контроля качества знаний студентов в высшем педагогическом учебном заведении.

Ключевые слова: метод, технология, контроль, методы контроля.

Kviatkivska Y. A. The technique and technology of academic performance rating of students of pedagogical master courses

Summary. The article reveals the essence of the system of academic performance rating; gives the ground for pedagogical conditions of successful implementation of modern methods of academic performance rating in higher educational establishments.

Keywords: method, technique, control, monitoring methods.